

MỘT SỐ DỰ ÁN THƯ VIỆN PHÁT TRIỂN GIÁO DỤC TRÊN THẾ GIỚI

Trên thế giới hiện nay, nhiều dự án thư viện phi lợi nhuận có tác động lớn tới cộng đồng dân cư. Các dự án thư viện này đã đem đến những cơ hội tiếp cận tri thức cho những người dân ở các khu vực hẻo lánh, khu vực đang là điểm nóng chiến sự của thế giới, giúp họ có được khả năng thay đổi tương lai, cải biến cuộc sống của mình thông qua tri thức. Ở góc độ phát triển cộng đồng, các dự án thư viện không chỉ phát triển giáo dục cho cộng đồng mà còn góp phần vào sự thịnh vượng của khối dân cư địa phương. Kết quả của các dự án thư viện nói trên có được nhờ sự đóng góp không nhỏ từ những hoạt động hiệu quả do các cán bộ thư viện thực hiện nhằm thúc đẩy phát triển giáo dục tại các vùng miền trên khắp thế giới.

Dưới đây là một số dự án thư viện trên thế giới đã có những đóng góp đáng kể trong việc phát triển giáo dục.

Dự án Thư viện tài trợ sách

Dự án thư viện tài trợ sách, *Library Project*, với khẩu hiệu Giáo dục là thay đổi (Education is Change) là một trong những dự án về giáo dục đang được chú ý hiện nay tại khu vực châu Á. Tom Stader, nhà giáo dục học người Mỹ và Juliet Pan là những người đã thiết lập và phát triển dự án trên cơ sở hợp tác với các cán bộ thư viện trên thế giới. Những tình nguyện viên, cộng tác viên của dự án bao gồm các thủ thư, nhà giáo, sinh viên, các cán bộ quản lý tại địa phương và người dân địa phương.

Dự án bắt đầu từ năm 2006 từ một ý tưởng tài trợ sách cho các thư viện phổ

thông trong nhóm trường thuộc hệ thống giáo dục Aston tại Trung Quốc. Từ năm 2007, không gian thực hiện dự án được mở rộng sang khu vực nông thôn Trung Quốc, Việt Nam và Campuchia. Mục tiêu của dự án là tài trợ sách cho trẻ em ở khu vực nông thôn, vùng sâu vùng xa ở ba quốc gia nói trên, giúp trẻ có cơ hội được tiếp cận với sách để từ đó thụ hưởng giáo dục một cách tốt nhất. Không chỉ sách, dự án cũng tài trợ đồ dùng học tập, bàn ghế, tủ, kệ giúp các em học sinh có được điều kiện học tập tốt hơn đồng thời tài trợ xây dựng những thư viện trường học thân thiện với trẻ, đào tạo kỹ năng trong việc kích thích hứng thú đọc sách và tự khám phá, học hỏi của trẻ cho giáo viên phổ thông. Ngoài ra, các kỹ năng về duy trì và phát triển thư viện cũng được đưa vào đào tạo tại các trường được nhận tài trợ.

Tính đến hết ngày 31 tháng 12 năm 2017, kết quả đạt được của Dự án bao gồm tài trợ cho 2.572 trường học với hơn 1.800.000 sách cho các trẻ em, xấp xỉ 1.000.000 trẻ em được thụ hưởng những cải thiện về cơ sở hạ tầng giáo dục, 309 thư viện thuộc các trường phổ thông cơ sở ở khu vực nông thôn, các cộng đồng dân cư nông thôn được tài trợ sách, hơn 33.000 giáo viên được đào tạo kỹ năng về tổ chức đọc sách và kích thích hứng thú đọc cho trẻ [4]. Ở Việt Nam, có 9 tỉnh đã nhận được sự tài trợ của dự án này, phần lớn là các tỉnh thuộc đồng bằng sông Cửu Long. Hiện tại, dự án đang mở rộng tới các tỉnh thuộc trung du và đồng bằng Bắc Bộ.

Dự án Thư viện châu Phi

Dự án Thư viện châu Phi, *The African Library Project*, cũng là một dự án về giáo dục do một nhóm cán bộ thư viện của nhiều quốc gia thực hiện tại châu Phi. Năm 2005, Chris Bradshaw, một phụ nữ Mỹ sống tại California, cùng gia đình tới Lesotho, quốc gia nghèo tại châu Phi. Cô nhận ra thực trạng nghèo đói và thiếu thốn giáo dục ở đất nước này. Về nước, cô đã lên kế hoạch thiết lập dự án của mình và kêu gọi hợp tác với các cán bộ thư viện và nhà hoạt động xã hội. Cùng năm đó, dự án ra đời với không gian hoạt động là khu vực nông thôn châu Phi, nơi có điều kiện kinh tế xã hội thấp, giáo dục yếu kém. Đối tượng thụ hưởng của dự án là dân thường và trẻ em ở khu vực này. Những người thực hiện dự án là các cán bộ thư viện ở Hoa Kỳ và Canada. Tình nguyện viên và cộng tác viên của dự án là người dân địa phương, những nhân viên của các phái bộ của Liên Hợp Quốc tại khu vực. Phương châm của dự án “*Change Lives, Book by Book*”, cũng thể hiện mục tiêu của dự án là đưa sách tới tay người dân châu Phi nhằm giúp họ gia tăng hiểu biết, từ đó cải thiện chất lượng cuộc sống.

Thông qua các tổ chức địa phương và tình nguyện viên, dự án tài trợ sách cho các thư viện cộng đồng hoặc xây dựng thư viện thân thiện với người đọc, đào tạo kỹ năng về phát triển và duy trì thư viện cho cán bộ thư viện ở khu vực nông thôn các nước châu Phi. Dự án cũng thiết lập sự liên kết giữa các thư viện được tài trợ với các thư viện ở Hoa Kỳ nhằm đảm bảo cho các thư viện ở châu Phi thường xuyên nhận được sự tài trợ và hỗ trợ về mặt nghiệp vụ. Thông thường, mỗi thư viện trong danh sách nhận

tài trợ sẽ được nhận 1.000 sách và 500\$ hỗ trợ tài chính.

Sau 13 năm thực hiện, dự án đã tài trợ 2.507.080 đầu sách, thiết lập 2.293 thư viện nông thôn tại 7 quốc gia nghèo của châu Phi, có hơn 1.500 đối tác tài trợ và vận hành dự án [5]. Dự án đang tiếp tục mở rộng sang các quốc gia còn lại ở châu Phi.

Dự án Thư viện nông thôn tại Hoa Kỳ

Dự án Thư viện nông thôn tại Hoa Kỳ là một dự án phi lợi nhuận nhằm giúp người dân tại các khu vực nông thôn của nước này được tiếp cận với tài liệu, sách vở, từ đó tiếp cận với các điều kiện học tập tối ưu và tiếp tục thúc đẩy các hoạt động nghiên cứu. Dan White là người đã đưa ra ý tưởng, thiết lập và thúc đẩy phát triển xây dựng thư viện cộng đồng. Mục tiêu của dự án là xây dựng những thư viện cỡ vừa, hiện đại và thân thiện với người đọc, phục vụ nhu cầu học tập và thu nhận tri thức của cộng đồng dân cư sở tại. Một mục tiêu khác của việc xây dựng các thư viện cộng đồng là giúp kết nối mọi người thông qua những hoạt động cộng đồng được thực hiện tại thư viện. Dự án xây dựng thư viện mới, trang bị sách vở và các hạ tầng thông tin tại các khu vực nông thôn.

Tình nguyện viên và các đối tác của dự án bao gồm các nhà hoạt động xã hội, các thư viện trong các hạt và bang được tài trợ, các nhà quản lý của bang sở tại, các nhà nghiên cứu về thư viện công cộng cùng với những người dân sở tại. Sau khi các thư viện được xây dựng và vận hành, chúng được trao lại cho chính quyền hạt quản lý hoặc cộng đồng trực tiếp quản lý và tiếp tục phát triển.

Dự án bắt đầu từ năm 1999. Đến nay,

sau gần 20 năm, dự án đã xây dựng được 17 thư viện hạng vừa, hiện đại và thân thiện với người đọc trên 8 bang của Hoa Kỳ. Riêng bang Georgia, nơi khởi đầu dự án, đã xây dựng được 8 thư viện. Hiện nay, dự án vẫn đang tiếp tục kêu gọi nguồn vốn tài trợ và mở rộng không gian dự án sang khu vực nông thôn của các bang khác [1]. Có những thư viện, sau khi xây dựng và đưa vào vận hành, đạt tới xấp xỉ 1.500 thẻ bạn đọc. Các nhà quản lý địa phương tại nhiều hạt được tài trợ xây dựng thư viện đã thừa nhận các thư viện này có những đóng góp không nhỏ vào việc thúc đẩy phát triển tri thức cho cộng đồng, góp phần gia tăng sự thịnh vượng của cộng đồng dân cư địa phương [1].

Dự án Viện trợ sách quốc tế

Dự án Viện trợ sách quốc tế (International Book Aid), là một trong những dự án thư viện đáng chú ý trong những năm gần đây. Dự án thực hiện việc chuyển sách tới người dân ở những khu vực kém phát triển và những nạn nhân của các cuộc nội chiến ở châu Á, châu Phi, tạo điều kiện để họ được tiếp cận với tài liệu và có được cơ hội học tập và thay đổi cuộc sống.

Dự án được thiết lập và thực hiện bởi một nhóm các nhà hoạt động xã hội, giáo dục và thư viện tại Anh và xứ Wales. Họ cũng tạo ra một mạng lưới các tình nguyện viên và đối tác dự án tại khu vực châu Á và châu Phi, bao gồm các nhân viên thuộc Phái bộ Liên Hợp Quốc, các cơ quan quản lý giáo dục quốc gia, các nhân viên quản lý địa phương, giáo viên và các cán bộ thư viện hoặc người dân địa phương. Cho đến nay, dự án có hơn 86 tổ chức phi chính phủ, thư viện và các cơ quan quản lý nhà nước là đối tác hỗ trợ phát triển dự án [8].

Bắt đầu năm 2005, dự án thực hiện tài trợ sách cho các thư viện cộng đồng, thiết lập các thư viện lưu động trên những chiếc xe container tại các khu vực có tranh chấp, đào tạo kỹ năng về thư viện và kỹ năng giúp trẻ tự học tập cho các giáo viên và thủ thư của các trường. Dự án cũng xây dựng những thư viện cộng đồng tại những khu vực xa xôi nhưng an toàn ở châu Phi.

Tính đến năm 2017, dự án đã gửi 938.330 đầu sách tới châu Phi và những nơi có người tị nạn châu Phi trên thế giới như trại tị nạn tại Hy Lạp, 39.186 sách bằng tiếng địa phương được đưa vào các thư viện cộng đồng và thư viện trường học địa phương, 3.230 các thư viện trường học, thư viện cộng đồng, thư viện các trường đại học nhận được sách tài trợ ở khu vực châu Phi, 607 cán bộ thư viện và giáo viên được đào tạo kỹ năng về tài liệu, tài trợ 200 máy tính bảng đọc e-book, 25 thư viện được cải tạo theo hướng bền vững và thân thiện với người sử dụng. Về mặt giáo dục, dự án đã tăng cường khả năng tiếp cận giáo dục cho trẻ, cải thiện việc học tập tại các trường học, gia tăng nguồn tham khảo cho các nghiên cứu phục vụ cộng đồng, đưa tri thức khoa học vào cuộc sống tại các khu vực nghèo đói, lạc hậu và đang bị nội chiến hoành hành, điều kiện tiếp cận giáo dục hạn chế, ở châu Á, châu Phi và một số nơi khác trên thế giới.

Trong chiến lược hướng tới 2020, mục tiêu của dự án là cung cấp hơn 1,5 triệu bản sách, bao gồm các tài liệu mang tính cập nhật tiếp theo và các sách chuyên sâu cho những người đọc chuyên biệt hoặc đang theo đuổi các nghiên cứu chuyên môn và những người cần đọc sách ở những khu vực hạn chế về tài liệu trên thế giới [8].

Dự án Open Book Cape Town

Dự án Open Book Cape Town do Mervyn Sloman của nhà sách The Book Lounge tại Cape Town và Ben Williams của tờ tạp chí Time Live thiết lập nhằm thúc đẩy phát triển văn chương quốc gia Nam Phi dưới hình thức tổ chức ngày hội đọc sách tại Cape Town hàng năm. Ngày hội diễn ra từ ngày 5-9 của tháng 9. Về sau, do ảnh hưởng của đọc sách, dự án không chỉ bó hẹp trong lĩnh vực văn chương mà còn trở thành ngày hội đọc sách của mọi đối tượng tại Nam Phi.

Những đối tác của dự án bao gồm 24 tổ chức xã hội, thư viện và các tác giả nổi tiếng trong các lĩnh vực cùng các tình nguyện viên của dự án như sinh viên, các cán bộ thư viện, các nhà hoạt động xã hội, các nhà quản lý giáo dục quốc gia và địa phương mà trong đó các nhà cán bộ thư viện có số lượng đông đảo hơn cả. Mục tiêu của dự án không chỉ nhằm phát triển văn chương mà còn phát triển khả năng viết cho giới trẻ thông qua việc đọc sách, khuyến khích hứng thú đọc để thu nhận tri thức của giới trẻ, từ đó góp phần thay đổi tương lai cho giới trẻ ở đất nước Nam Phi.

Từ khi được phát động, dự án Open Book Cape Town đã có những tiếng vang nhất định. Thành công của dự án chính là việc thúc đẩy hứng thú đọc và tìm hiểu của người học để từ đó hiện thực hóa kiến thức vào nghề nghiệp của mình. Đồng thời, dự án cũng hướng tới phát triển thư viện trong các khu vực trường, sở ở cấp phổ thông.

Open Book Cape Town đã thiết lập các giá đầy ắp sách ngay tại các lớp học, phục vụ học sinh tiểu học tìm hiểu ngay kiến thức tại lớp, trong giờ giăng bài. Ngoài ra, dự án cũng tổ chức các chuỗi sự kiện nhằm thúc đẩy hứng thú đọc cho độc giả như Festival Open Book tháng 9/2018. Dự án cung cấp các loại sách của các cấp học từ cấp tiểu

học đến cấp đại học. Từ năm 2011, dự án đã tài trợ cho bốn trường phổ thông gồm 02 trường tiểu học và 02 trường trung học tại Nam Phi. Mỗi trường được dự án tài trợ trong hai năm bao gồm xây dựng thư viện, xây dựng giá sách tại lớp, đào tạo năng lực giáo viên và cán bộ thư viện. Bên cạnh đó, chuỗi sự kiện cũng đã giúp cho dự án có hàng nghìn cộng tác viên, có hàng nghìn độc giả tham dự các buổi tọa đàm về văn chương và sách vở [10].

Trần Thị Kiều Nga

*Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam
(tổng hợp)*

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Dan White (2014), The Rural Library Project: Building Libraries, Building Community. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01616846.2014.910721?scroll=top&needAccess=true>. Truy cập ngày 18/6/2018
2. History of Library. Britanica (2018) <https://www.britannica.com/topic/library/The-history-of-libraries>. Truy cập ngày 18/6/2018.
3. Library. Americana (2001), Vol. 17: Latin American to Lytton, Grolier Publish, 307 – 395.
4. 2017 Annual Report. www.library-project.org/2017-annual-report/. Truy cập ngày 12/6/2018
5. African Library Project. <https://www.africanlibraryproject.org/>
6. Compulsory education. https://en.wikipedia.org/wiki/Compulsory_education
7. History of Publishing. <https://www.britannica.com/topic/publishing#ref28630>
8. International Book Aid. <https://bookaid.org/>
9. National Library. https://en.wikipedia.org/wiki/National_library
10. Open Book Cape Town. <http://openbookfestival.co.za/projects/>
11. Rural library Project. <http://www.rurallibraryproject.org/Projects.html>